

eventurum, si illud fiat; hoc ergo ipsum potest simpliciter illis propositionibus significari. Imo, si res attente consideretur, cum ille modus qui significatur, cum dicitur hoc esse probabile vel verisimile, non sit intrinsecus ipse rei vel propositioni, quæ dicitur probabilis, sed extrinsecus pertinens ad manifestationem vel cogitationem ejus, supponit aliquam veritatem seu propositionem de inesse, quæ denominetur probabilis aut verisimilis; ergo potest illa simpliciter significari sine tali modo, et hoc fit in illis locutionibus.

10. *An categoricæ sint an hypotheticæ hæ propositiones* — Sed instabit forte aliquis interrogans, more sophistico, an ea propositio in prædicto sensu appellanda sit categorica vel hypothetica; neutra enim videtur esse. Respondetur tamen non esse multum in verbis immorandum, quando res satis concipitur, et per se evidenter constat prædictum sensum posse affirmativa locutione significari, sive eam quis vocet categoricam, sive hypotheticam. Adde vero formaliter, et ex vi verborum, illam esse hypotheticam, quia ex hypothesi tantum affirmat, et quia illa hypothesi non significatur ut ponenda in re, ideo habet formam et modum conditionalis, et ita nos de illa loquimur; non tamen est ex illis conditionalibus quæ fundantur in formali illatione, et quæ affirmant necessariam consecutionem unius ab alio, sed ex illis quæ affirmant tantum conjunctionem seu dimanationem unius ab alio, non ut necessariam, sed ut futuram tantum, si alterum ponatur. Et in hoc participant hæ propositiones rationem conditionalium locutionum, quia non absolute significant aliquid fore, sed ex hypothesi, et requirunt bonam illationem et consecutionem, non formalem, ut sic dicam, sed materiale, ideoque non necessariam ex vi talis causæ, sed solum ita futuram ex determinatione ejusdem causæ. Neque hic modus conditionalium fuit incognitus dialecticis, nam ipsi ponunt conditionales, quas vocant promissivas, quæ non significant necessariam illationem, et alias etiam vocant per se probabiles. Quoad sensum autem æquivalent hæ propositiones propositionibus categoricis, in quibus unum simpliciter de alio affirmatur; solumque differunt quod in his prædicatum non dicitur de subjecto absolute concepto, sed solum posito sub hac aut illa conditione.

Illatio pro impugnanda prima sententia.

11. *Occurritur objectioni.* — Ex hoc princi-

pio manifeste infertur contra primam sententiam, has propositiones non esse intrinsece falsas et impossibiles, quod satis probatum manet destructo fundamento sententiæ illius, quia hæ propositiones non significant necessariam connexionem vel illationem; sed ex hac sola possunt habere intrinsecam falsitatem; ergo. Item quod, hoc posito, sequatur illud, sicut non est necessarium, ita nec impossibile; ergo propositio quæ affirmat, hoc posito, illud esse futurum, cum non affirmet necessario futurum, sed tantum futurum, non habet unde sit impossibilis, quia sola illa propositio affirmans est impossibilis, quæ aliquid impossibile affirmat. Deinde declarari hoc potest, nam quacumque ratione certo constet Petrum, verbi gratia, peccaturum tali die, si quis ex hac cognitione vel revelatione sic proferat: Si Petrus vivit, tali die peccabit, non proferet falsum ex forma et modo locutionis, ut per se constat; ergo signum est locutionem illam non esse ex terminis intrinsece falsam et impossibilem, nam quæ talis est, nunquam potest esse vera. Et hoc exemplum etiam confirmat, per illum modum loquendi, non significari necessariam illationem. Præterea hoc etiam confirmat communis modus concipiendi omnium etiam virorum sapientium, nam auditis his propositionibus non statim apprehendimus illas ut falsas vel ut impossibiles, sed ut ambiguas et incertas nobis; et ideo plures de illis quæstiones tractamus, ut, si duraret status innocentie, an peccarent homines, etc. Quin potius (quod maxime urget), Deus sæpe in Scriptura hæc affirmat et revelat, ut jam ostendimus. Quod si dicas solum revelari ut verisimiles ex conjecturis, respondetur, licet hoc daremus (quod revera falsum est), præsentis intentioni sufficere, quia saltem ad hoc necesse est ut non sint impossibiles, nec intrinsece falsæ, alias nec verisimiles esse possent Deo ex conjecturis; nam, licet respectu nostri aliquid, quod ex se est impossibile et intrinsece falsum, esse possit probabile aut verisimile per media valde extrinseca, ut est auctoritas, vel aliquid simile, respectu tamen Dei, qui res omnes cognoscit prout sunt, id, quod est in se impossibile, non potest apprehendi ut probabile aut verisimile; ergo quomodocumque Deus revelet hujusmodi conditionales, vel ut semper veras, vel saltem ut in plurimum, recte concluditur illas non esse per se impossibiles.

12. *Obiectio.* — *Solvitur.* — Sed obicitur,

quia hujusmodi propositiones ex vi et modo suæ significationis sunt affirmativæ, et de subjecto non supponente, quod, ex vi talis propositionis, nec est, nec fuit, nec erit; sed juxta regulas dialecticæ propositio affirmans de subjecto non supponente est falsa, ergo. Respondetur imprimis: sumantur propositiones negativæ, seu de negativo effectu, ut: Si Petrus in tali occasione vocetur a Deo, non convertetur; in hac enim nihil affirmatur, sed potius negatur aliquid de tali subjecto; ergo, quamvis demus esse de subjecto non supponente, poterit esse vera aut non falsa. Secundo et ad rem dicitur, in unaquaque locutione, ut vera sit, subjectum debere supponere juxta exigentiam copulæ. Unde, in propositionibus quæ dicuntur abstrahere a tempore, non requiritur ut subjectum supponat pro re quæ aliquando est, fuit, vel erit, sed solum secundum esse essentiæ seu possibile; sic ergo in præsentis, quia hæ propositiones non significant aliquid absolute futurum, neque affirmant existentiam unius vel alterius extremi, sed solam conjunctionem unius cum alio, si alterum in esse ponatur, ideo non requirunt absolutam suppositionem pro re aliquando existente, sed solum conditionalem, prout per copulam significatur.

13. *Rejicitur secunda sententia.* — Addendum præterea est contra secundam sententiam, has propositiones non esse indeterminatas et quasi suspensas quoad veritatem vel falsitatem, sed alteram determinate habere in se, et aliquando esse veras, aliquando falsas, juxta conformitatem vel difformitatem ad id quod significant. Probatur, quia imprimis, quantum attinet ad modum significandi earum, ita enuntiant unum de alio, ut sufficere possit ad verum vel falsum significandum; nam hæc affirmatio vel negatio non solum per modum indicativi, sed etiam aliis modis fieri potest, ut Aristoteles sentit, 1 de Interpr., cap. 4. Et patet ex communi modo loquendi; quando enim quis dicit: *Si venisses, hoc fecissem*, aliquid sine dubio affirmat, in quo potest dicere verum aut falsum. Item oratio illa non relinquit animum suspensum, unde interdum negamus admittimusve quod sic asseritur. Denique in illo modo significandi esse potest aliqua contradictio; in omni autem contradictione, necesse est unam partem esse veram, et alteram falsam; ergo, quantum est ex significandi modo, est ibi sufficiens fundamentum ad verita-

tem vel falsitatem determinatam. Quod vero neque ex parte rei significatæ possit esse hæc suspensio vel indeterminatio, probari potest omnibus rationibus quibus id de absolute futuris ostendimus; est quippe eadem fere ratio, quandoquidem futura etiam absoluta, quamdiu non sunt, nihil sunt, nec in suis causis habent determinationem, et quia conditionalis in hac materia non differt ab absoluta nisi in conditione, qua completa propositio redditur absoluta; ergo cum proportionem sic est determinata veritas in conditionalis sicut in absolutis locutionibus. Explicatur deinde in hunc modum, quia, si Petrus constitueretur in tali occasione et cum tali contentione, necessario peccaturus erat aut non peccaturus; et ita illa conditionalis de disjuncto extremo sine ulla controversia est vera, quia est necessaria; non poterat autem Petrus utrumque efficere: ergo in re unum erat effecturus, quod in se determinatum esset, quamvis nos lateat quid illud sit; ergo, si nunc per illam propositionem id affirmatur quod facturus erat, illa affirmatio est vera, et contradictoria falsa. Vel e contrario si non erat facturus, affirmatio erat falsa, et negatio vera; ergo in re semper una pars est determinata, etsi nos lateat.

Et confirmatur ac declaratur amplius; nam, si Deus (verbi gratia), postquam voluit Petrum creare, et in tali opportunitate constituere aut permittere, vidit illum peccaturum, jam de illo conditionalis est vera: *Si Petrus creatur in tali occasione, peccabit*; ergo etiam si intelligeretur illa oratio proferri prius ratione, quam Deus vellet Petrum creare, etiam illa propositio esset vera determinate. Probatur consequentia, quia jam habuisset ex tunc conformitatem cum re significata; hanc enim non fecit, sed ostendit potius et manifestavit effectus subsecutus, postquam Deus voluit Petrum creare, etc.; ergo eadem ratione omnis conditionalis similis intellecta vel cogitata in illo signo, antequam Deus aliquid decreverit aut voluerit de illo antecedente sub conditione sumpto, est determinate vera, aut determinate falsa, quia statim ac Deus ponere vult in esse illud antecedens, absolute determinatum est quid ex illo sequendum sit vel non sit; ergo illud ipsum antea sub conditione prolaturum erat determinate verum, aut determinate falsum, juxta exigentiam objecti. Et confirmatur, nam ita intelligimus se habere illam conditionalem secundum illam antecessorem ad effectum absolute futurum,

sicut se habet ipsum futurum, ut futurum, ad seipsum, ut præsens in suo tempore; sicut ergo hoc ipso quod res futura est pro aliqua differentia temporis, habet esse in æternitate et ab æterno, ita etiam propositio conditionalis de tali re futura, si Deus velit causam ejus in re ponere, est absolute et determinate vera, etiamsi intelligatur prius ratione proferri aut concipi, quam Deus aliquid eorum determinate velit, quia revera ita futurum est, sicut per illam significatur.

Quod si respectu eorum quæ aliquando futura sunt, hoc recte intelligitur, pari ratione etiam iis, quæ de facto non sunt futura, intelligimus similem veritatem conditionalem inesse, etiamsi conditio nunquam sit ponenda; nam est eadem omnium ratio, et quantum est ex se, eodem modo se habent in illo signo rationis, in quo apprehenduntur ante voluntatis Dei determinationem ad hoc vel illud efficiendum. Tandem adjungi possunt generales rationes, quia fieri non potest quin ex duabus contradictoriis, altera sit vera et altera falsa. Item, quia in omni disjunctiva vera, una pars saltem debet esse vera; illa autem disjunctiva: *Petrus in tali occasione, si illi offerretur, peccaret, vel non peccaret*, est simpliciter vera; ergo. Item, quia nulla est ratio ad hoc negandum, quia, quod nos lateat in qua illarum partium sit veritas aut falsitas determinata, nullum argumentum est quod in re non sit determinata; neque enim requiritur existentia rei significatæ, vel præsens, vel absolute futura in aliqua differentia temporis, quia non hac ratione sumitur in prædicto modo enuntiandi; satis enim est existentia conditionate sumpta, cui conjungendus revera esset talis vel talis effectus, si in re poneretur talis existentia; quod quidem objectum et veritas ejus, quamvis nihil reale sit actu existens, hoc tamen non obstat quominus esse possit aliquid objective existens in aliquo intellectu, quod satis est ad rationem entis veri, seu veritatis, ut Aristoteles dixit, 5 Metaphys., cap. 7, et 1. 9, cap. ult., et videri etiam potest apud D. Thomam, opusc. 30, c. 4, et opusc. 42, c. 3, et patebit amplius ex dicendis de scientia Dei circa hæc futura.

Atque ex his tandem concluditur, in his orationibus conditionalibus de rebus contingentibus, esse sufficiens fundamentum ut, quantum in ipsis est, cognosci ac sciri possint, si ex parte cognoscentis sit sufficiens vis et facultas cognoscendi. Atque ita fit ut hæc

objecta ex se sint scibilia, cum omnis veritas ex se sit scibilis. Quod amplius inferius cap. 7 declarabitur ac confirmabitur.

CAPUT VI.

SOLVUNTUR OBJECTIONES CONTRA PRÆDICTAM SENTENTIAM.

1. Quæ ab auctoritate Scripturæ, vel Patrum aut Scholasticorum contra prædictam sententiam objici possunt, quod facilia essent, in superioribus sunt obiter expeditæ. Ratio etiam potissima quæ ex indeterminatæ conditione objecti confici solet, in proximo superiori capite ex professo dissoluta est, et revera vix habet majorem difficultatem, quam sit in absoluta scientia, et determinata veritate futurorum contingentium. Proponam nihilominus rationes quæ difficilius existimantur, ut magis veritas confirmetur.

2. *Argumentatur contra superiorem sententiam.* — Prima sit, interrogando cur potius Deus cognoscat voluntatem, verbi gratia, Petri in tali occasione hoc facturam fuisse, quam oppositum; non est enim major ratio hujus quam illius; ergo neutrum cognoscere potest, quia certum est utrumque cognoscere non posse. Secunda ratio sit, quia, si Deus hujusmodi conditionales nosceret, etiam cognosceret omnes quæ a nostro intellectu finguntur aut excogitari possunt; ergo cognosceret etiam omnino disparatas, in quibus nulla est neque connexio, neque causalitas inter extremitates, ut: Si Petrus ambularet, volasset leo. Item cognosceret has conditionales, etiamsi in communi præferantur abstrahendo a singulis personis vel circumstantiis, ut: Si homo creatur, erit albus, et similes: consequens est falsum; ergo. Sequela patet, quia ad omnes has propositiones possunt applicari rationes factæ; in eis enim possunt contradictoriæ formari; ergo altera tunc erit vera determinate; ergo cognoscibilis; ergo cognita a Deo. Consequens autem videtur per se manifeste falsum, quia in propositionibus omnino disparatis non apparet quomodo possit cognosci veritas. Tertio, sequitur ex prædicta scientia habere Deum de aliquibus effectibus creatis scientiam aliquam contingentem, et independentem a voluntate divina, quod videtur valde absurdum. Sequela declaratur, quia, si Deus scit Petrum in tali occasione positum peccaturum, quamvis possit Deus velle vel nolle

permittere Petrum constitui in tali occasione, tamen, quod in tali occasione positus non peccet, non potest Deus ipse impedire, quia supponitur præscivisse ita facturum fore, quia suppositione facta non potest illi repugnari.

3. Quarto, ex alio capite, non minori difficultate, objicitur, quia non videtur hæc scientia posse deservire ad explicandam rationem divinæ providentiæ etiam in operibus gratiæ et libertatis creatæ; nam ad hoc necessarium est ut ponatur hæc scientia prius secundum rationem, quam sit libera determinatio voluntatis divinæ circa res ad extra agendas; consequens autem non est verum; tum quia hæc scientia, si est in Deo, non est mere necessaria, sed contingens seu libera; ergo supponit ex parte objecti liberam determinationem, saltem ut futuram aliquo modo; ergo multo magis supponit in ipsamet voluntate Dei liberam determinationem, non solum ut futuram, sed etiam ut præsentem et æternam. Patet hæc ultima consequentia, quia tam necessaria est voluntas divina actu existens sub omni conditione suæ actualis existentie, sicut est voluntas creata in esse possibili, seu sub quacumque conditione vel occasione possibili. Unde in quocumque signo rationis intelligitur cognita a Deo voluntas creata, ut possibilis in hac vel illa occasione, intelligitur voluntas increata ut existens ita disposita ad volendum; ergo, sicut ante illam scientiam voluntatis creatæ supponitur ut futurum quid faceret illa voluntas in tali occasione, ita et in voluntate increata supponitur quid facit et quid vult, quia jam tota illa causa non ponitur sub conditione, sed ut existens.

Quinto, quia saltem sequitur præscire Deum de sua voluntate quid sit volitura, prius ratione, quam intelligatur voluntas ipsa jam determinata ad volendum de præsentem, quod habet multa incommoda. Præsertim videtur hoc repugnare libertati Dei, quia non poterit Deus voluntate sua scientiæ suæ resistere, et alioqui illa scientia est dispositio intrinseca ipsius volentis, et ideo determinans libertatem ejus. Unde etiam sequitur omnia futura prius esse determinata in scientia Dei, quam in ipsius voluntate. Ac denique sequitur in eo etiam signo non tantum futura conditionata, sed etiam absoluta contingentia sciri.

Sexto, videtur valde incommode explicari illo modo negotium gratiæ efficacis, permissionis, prædestinationis, et reprobationis divinæ. Nam hinc videtur sequi aliquam præscientiam meritorum fuisse rationem prædesti-

nationis, saltem ut conditionem sine qua non. Ulterius vero sequi videtur, sine causa et quodam modo contra pietatem et misericordiam, Deum creasse aliquos, atque ita limitasse auxilia, prout vidit futuram fuisse occasionem damnationis eorum; nam videtur ex intentione sua creasse illos ad gehennam. Rursus sequitur fortasse non potuisse Deum efficaciter velle aliquem salvare, vel convertere, toto etiam tempore vitæ ejus, quia fortasse non prævidit illum bene usurum aliquo præveniente auxilio; hoc enim est quid contingens, cum simpliciter pendeat ex libero arbitrio; non ergo repugnat ita fuisse eventurum in actu; si ergo id constituamus, non poterit Deus illum eligere, vel efficaciter vocare. E contrario vero sequitur hoc modo posse Deum prædefinire etiam mala, quia si præsciuntur futura, si hoc vel illud quod alias bonum est fiat, et Deus potest velle totum hoc antecedens, cur non potest etiam velle id quod certo scit eventurum ex illo antecedente?

Ad primum.

Multa ex his argumentis ex dictis in superioribus libris de Auxiliis sunt dissoluta; ea tamen omnia proponere hic libuit, ut omnibus satisfaciamus; et quia in eorum solutione nihil fere ex superius dictis repetemus, et veritatem propositam amplius declarabimus et confirmabimus. Ad primum ergo respondetur: si in eo quærat ratio ex parte Dei, cur cognoscat ex duobus contradictoriis unum esse futurum potius quam aliud, respondetur ex parte Dei non esse quærendam rationem, quia ejus virtus seu lumen de se indifferens est ad judicandum et sciendum quidquid in re sit futurum, sive hoc sit, sive illud, indifferentia (inquam) eminenti seu virtuali, et ad omnia sufficiente, juxta exigentiam objectorum. Si vero ex parte objecti quærat ratio ob quam hoc potius quam illud sit scibile, hæc non est alia nisi quia in re hoc potius futurum est, quam illud. Quod si ulterius hujus ratio inquiratur, cur scilicet hoc potius quam illud futurum dicatur, cum causa sit æque indifferens, respondetur, imo, quia est indifferens, pro libertate sua esse ad alterutram partem in ea occasione determinandam; et hæc pars una et determinata futura est, quam ipsa velit, seu volitura sit; sola ergo libertas et usus ejus est ratio talis futuritionis ex parte objecti. Quod si tandem urgeatur, et inquiratur unde constare possit quæ sit illa pars, ad